

Δέκα πανδημίες που άλλαξαν την ιστορία

Οι μεταδοτικές ασθένειες απειλούν την ανθρωπότητα από τότε που άρχισαν να οργανώνονται οι πρώτες κοινότητες. Κανένας άλλος παράγοντας εκτός από τις μαζικές λοιμώξεις δεν έχει προκαλέσει περισσότερους θανάτους στην διάρκεια της ιστορίας. Ελονοσία, πανώλης, φυματίωση, λέπρα, ευλογιά, χολέρα και γρίπη είναι ορισμένες από αυτές, που καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό την πορεία της ανθρωπότητας. Όταν μια μεταδοτική ασθένεια ξεπερνά τα όρια μιας γεωγραφικής περιοχής και απειλεί ευρύτερους πληθυσμούς ή και ολόκληρο τον κόσμο, ονομάζεται πανδημία. Από τον Μεσαίωνα μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί 10 μεγάλες πανδημίες, που στοίχισαν τη ζωή σε δεκάδες εκατομμύρια ανθρώπους και άλλαξαν τον ρου της ιστορίας. Μετέβαλλαν την ηλικιακή σύνθεση πληθυσμών, έγιναν αφορμή για κοινωνικές αναταραχές, για πογκρόμ διώξεων, ακόμα και ένοπλες συγκρούσεις.

Η πανώλη της εποχής του Ιουστινιανού, που ξέσπασε το 541 με επίκεντρο την Κωνσταντινούπολη, αφάνισε περίπου το 25% με 30% του πληθυσμού της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Στην κορύφωση της πανδημίας καταγράφονταν 5.000 θάνατοι την ημέρα μόνο στην Κωνσταντινούπολη. Αφού κράτησε για λίγα χρόνια υποχώρησε, αφήνοντας βαθιές πληγές στην "καρδιά" της αυτοκρατορίας.

Η Λέπρα του 11ου αιώνα αποτέλεσε την κορύφωση μιας επιδημίας που σιγόκαιγε επί αιώνες στην Ευρώπη. Με βάση τις τότε δοξασίες, θεωρήθηκε ως θεία τιμωρία. Η Ευρώπη γέμισε από 19.000 ειδικά νοσοκομεία – λεπροκομεία, που ονομάζονταν "Λαζαρέτα", από το όνομα του βιβλικού πένητα Λαζάρου, της παραβολής του πλούσιου και του φτωχού.

Η "μαύρη πανώλη" της εποχής 1346 - 1353, είναι ίσως η τραγικότερη όλων των πανδημιών, η πιο θανατηφόρα στην ιστορία του ανθρώπινου είδους. Υπολογίζεται ότι κόστισε από 75 ως και 200 εκατομμύρια ζωές, ερήμωσε την Ευρώπη και έφτασε στη Βόρεια Αφρική. Εκτιμάται πως μείωσε κατά τουλάχιστον 25% τον τότε παγκόσμιο πληθυσμό.

Η μεγάλη πανώλη του Λονδίνου (1665 - 1666), οδήγησε στο θάνατο σχεδόν το ένα τέταρτο του πληθυσμού της πόλης και θα είχε πολύ τραγικότερες συνέπειες αν δεν συνέβαινε η μεγάλη πυρκαγιά του Λονδίνου, το 1666, η οποία αποτέλειωσε το έργο της επιδημίας. Σφαγιάστηκαν εκατοντάδες χιλιάδες σκυλιά και γάτες, ως πιθανή πηγή μετάδοσης της πανδημίας.

Η πρώτη πανδημία χολέρας (1817 - 1824) ξεκίνησε στην Ινδία, όπου προκάλεσε και τα περισσότερα θύματα, κι έφτασε στις ακτές της Μεσογείου. Μεταξύ άλλων, στέρησε τη ζωή σε πολλούς Βρετανούς στρατιώτες στην Ινδία. Ήταν ένας από τους κύριους λόγους που ονομάστηκε πανδημία.

Η ρωσική γρίπη του 1889 - 1890, ερευνάται ακόμα αν όντως οφειλόταν στον ιό της γρίπης ή σε κορωνοϊό. Όπως ανέφερε ο καθηγητής ιατρικής του ΑΠΘ Ιωάννης Κιουμής, σε πρόσφατη εκδήλωση για την ιστορία των πανδημιών, υπάρχουν ενδείξεις και για τα δύο, με τις τελευταίες μελέτες να συγκλίνουν περισσότερο στο ότι μάλλον ήταν κορωνοϊός, κάτι που συνδέει τη συγκεκριμένη επιδημία με τη σημερινή. Στοίχισε τη ζωή σε περίπου 1 εκατομμύριο ανθρώπους σε Ασία και Ευρώπη, ενώ έφτασε μέχρι την Αμερική.

Η περίφημη ισπανική γρίπη, (1918 - 1920), που εξελίχθηκε σε τέσσερα διαδοχικά κύματα, στοίχισε τη ζωή από 20 ως και 50 εκατομμυρίων ανθρώπων παγκοσμίως, περισσότερους από τους νεκρούς του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, στη διάρκεια του οποίου εκδηλώθηκε. Όπως επισήμανε ο κ. Κιουμής, λανθασμένα ονομάστηκε Ισπανική. Ξεκίνησε από τη Βόρεια Αμερική και το "βάπτισμά" της ως ισπανικής οφείλεται στο ότι η Ισπανία δεν συμμετείχε στον πόλεμο και δεν είχε περιορισμούς στις δημοσιεύσεις των εφημερίδων. Έτσι, η ενημέρωση από την Ισπανία διασπειρόταν σε όλο τον κόσμο. Ένας άλλος λόγος είναι ότι προσέβαλε και τον βασιλιά της Ισπανίας, Αλφόνσο τον 13ο.

Η ασιατική γρίπη (1957 - 1958), που ξεκίνησε από την Κίνα και εξαπλώθηκε στην Αμερική και στην Ευρώπη, στοίχισε τη ζωή σε 1 ως 4 εκατομμύρια σύμφωνα με τον ΠΟΥ, ή σε 1 ως 1,5 εκατομμύριο σύμφωνα με την πιο μετριοπαθή εκτίμηση του CDC των ΗΠΑ.

Η επιδημία του AIDS, ξεκίνησε 1981 και εξελίσσεται μέχρι σήμερα, έχοντας γίνει ενδημική. Μέχρι σήμερα έχει στοίχισε τη ζωή σε 25 με 42 εκατομμύρια ανθρώπους. Από το 2004 που εμφανίστηκαν τα πρώτα κοκτέιλ φαρμάκων οι θάνατοι μειώθηκαν εντυπωσιακά. Ωστόσο, ακόμα και σήμερα καταγράφονται χιλιάδες θάνατοι, κυρίως σε χώρες υποσαχάριας Αφρικής

Η τρέχουσα πανδημία COVID-19, που πλήττει την ανθρωπότητα από τις αρχές του 2020, έχει καταγράψει μέχρι σήμερα πάνω από 153,5 εκατομμύρια κρούσματα και πάνω από 3,2 εκατομμύρια θανάτους σε παγκόσμιο επίπεδο.